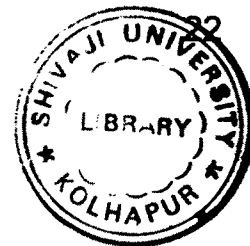

अनुक्रमणिका

प्रकरण क्रमांक	शीर्षक	पृष्ठांक
	❖ मुखपृष्ठ	I
	❖ प्रतिज्ञापत्र	II
	❖ मार्गदर्शकाचे प्रमाणपत्र	III
	❖ प्राचार्याचे प्रमाणपत्र	IV
	❖ ऋण निर्देश	V
	❖ अनुक्रमणिका	VII
1	प्रस्ताविक	1
1.1	प्रस्तावना	1
1.2	संशोधनाची गरज	5
1.3	संशोधनाचे महत्त्व	10
1.4	संशोधन समस्येचे शिर्षक	11
1.5	संशोधनाची उद्दिष्टे	12
1.6	महत्त्वाच्या शब्दांच्या व्याख्या	13
1.7	संशोधनाची व्याप्ती व मर्यादा	14
2	संबंधित साहित्याचे व संशोधनाचे समीक्षण	16
A)	संबंधित साहित्याचे समीक्षण	
2.1	प्रस्तावना	16
2.2	प्राथमिक शिक्षक	17
2.3	विविध आयोगाकडून शिक्षकासंबंधी शिफारसी	18
2.4	प्राथमिक शिक्षकाच्या जबाबदाऱ्या	21
2.5	प्राथमिक शिक्षणाचा विस्तार	

(VII)

GMR. BALASAHEB KHARDEKAR LIBRARY
SHIVAJI UNIVERSITY KOLHAPUR

	2.6	शिक्षकाच्या व्यवसायाची उद्दिष्टे	23
	2.7	शिक्षकाचे व्यवसाय समाधान	26
	2.8	शिक्षकाची परिणामकारकता	27
	B)	संबंधित संशोधनाचे समीक्षण	
	2.9	प्रस्तावना	35
	2.10	संबंधित संशोधनाचा आढावा	36
3		संशोधन पध्दती व साधने	47
	3.1	प्रस्तावना	47
	3.2	ऐतिहासिक संशोधन पध्दती	47
	3.3	प्रायोगिक संशोधन पध्दती	49
	3.4	वर्णनात्मक संशोधन पध्दती	51
	3.5	संशोधनाची साधने व तंत्रे	54
	3.6	शिक्षकांचे व्यवसाय समाधान प्रमाणित चाचणी	56
	3.7	शिक्षकाची परिणामकारकता प्रमाणित चाचणी	57
	3.8	प्रमाणित चाचण्याचे मराठी रूपांतर	57
	3.9	संशोधन अभ्यासासाठी नमुना गटाची निवड	58
	3.10	प्रतिसादकांची निवड	60
	3.11	चाचण्यांचे वितरण व संकलन	60
	3.12	संशोधनात वापरलेले संख्याशास्त्र	61
4		संकलित माहितीचे विश्लेषण व अर्थनिर्वचन	62
	4.1	प्रस्तावना	62
	4.2	प्राथमिक शिक्षकांच्या व्यवसाय समाधानाचा अभ्यास	63
	4.21	सर्व शिक्षकांच्या व्यवसाय समाधानाची वारंवारिता सारणी	63
	4.22	सर्व शिक्षकांच्या व्यवसाय समाधानाचे शततमकावरून	64

	वर्गीकरण	
4.23	सर्व शिक्षकांच्या व्यवसाय समाधानाचे मध्यमान व प्रमाण विचलन	67
4.24	सर्व शिक्षकांच्या व्यवसाय समाधान प्राप्ताकांचा आलेख	70
4.3	प्राथमिक शिक्षकांच्या अध्यापन परिणामकारकतेचा अभ्यास	71
4.31	सर्व शिक्षकांच्या अध्यापन परिणामकारकतेच्या प्राप्ताकांची वारंवारिता सारणी	72
4.32	शिक्षकांच्या अध्यापन परिणामकारकतेच्या प्राप्ताकांचे शततमकावरून वर्गीकरण	72
4.33	शिक्षकांच्या अध्यापन परिणामकारकतेच्या प्राप्ताकांचे मध्यमान व प्रमाण विचलन	75
4.34	शिक्षकांच्या अध्यापन परिणामकारकतेच्या प्राप्ताकांचा आलेख	77
4.4	प्राथमिक शिक्षकांच्या व्यवसाय समाधानाचा व अध्यापन परिणामकारकतेचा सहसंबंध	79
4.41	सर्व शिक्षकांच्या व्यवसाय समाधानाचा व अध्यापन परिणामकारकतेचा सहसंबंध	80
4.42	मनपा शाळेतील शिक्षकांच्या व्यवसाय समाधानाचा व अध्यापन परिणामकारकतेचा सहसंबंध	83
4.43	खाजगी शाळेतील शिक्षकांच्या व्यवसाय समाधानाचा व अध्यापन परिणामकारकतेचा सहसंबंध	85
4.44	स्त्री शिक्षिकांच्या व्यवसाय समाधानाचा व अध्यापन परिणामकारकतेचा सहसंबंध	87
4.45	पुरुष शिक्षकांच्या व्यवसाय समाधानाचा व अध्यापन	

	परिणामकारकतेचा सहसंबंध	89
4.46	अल्प अनुभवी शिक्षकांच्या व्यवसाय समाधानाचा व अध्यापन परिणामकारकतेचा सहसंबंध	91
4.47	दीर्घ अनुभवी शिक्षकांच्या व्यवसाय समाधानाचा व अध्यापन परिणामकारकतेचा सहसंबंध	93
4.48	अनुदानित शाळेतील शिक्षकांच्या व्यवसाय समाधानाचा व अध्यापन परिणामकारकतेचा सहसंबंध	95
4.49	विनाअनुदानित शाळेतील शिक्षकांच्या व्यवसाय समाधानाचा व अध्यापन परिणामकारकतेचा सहसंबंध	97
4.5	मनपा शाळेतील प्राथमिक शिक्षकांची व खाजगी शाळेतील प्राथमिक शिक्षकांच्या अध्यापन परिणामकारकतेची तुलना	99
4.51	मनपा शाळेतील शिक्षकांच्या अध्यापन परिणामकारकतेची वारंवारिता सारणी, मध्यमान व प्रमाणचिह्न	99
4.52	खाजगी शाळेतील प्राथमिक शिक्षकांच्या अध्यापन परिणामकारकतेची वारंवारिता सारणी, मध्यमान व प्रमाण विचलन	101
4.53	't' परीक्षिका वरून तुलना	103
4.54	शततमकालेखावरून तुलना	104
4.6	स्त्री शिक्षिका व पुरुष शिक्षकांच्या अध्यापन परिणाम कारकतेची तुलना	107
4.61	स्त्री शिक्षिकांच्या अध्यापन परिणामकारकतेच्या प्राप्तांकाचे मध्यमान व प्रमाण विचलन	107
4.62	पुरुष शिक्षकांच्या अध्यापन परिणामकारकतेच्या प्राप्तांकाचे मध्यमान व प्रमाण विचलन	108

4.63	't' परीक्षिका वरुन तुलना	110
4.64	शततमकालेखावरुन तुलना	111
4.7	स्त्री शिक्षिका व पुरुष शिक्षक यांच्या व्यवसाय समाधानाची तुलनात्मक अभ्यास	113
4.71	स्त्री शिक्षिकांच्या व्यवसाय समाधानाच्या प्राप्तांकाचे मध्यमान व प्रमाण विचलन	113
4.72	पुरुष शिक्षिकांच्या व्यवसाय समाधानाच्या प्राप्तांकांचे मध्यमान व प्रमाण विचलन	114
4.73	't' परीक्षिका वरुन तुलना	116
4.74	शततमकालेखावरुन तुलना	117
4.8	अल्प अनुभवी व दीर्घ अनुभवी शिक्षकांच्या व्यवसाय समाधानाचा व अध्यापन परिणामकारकतेचा अभ्यास	119
4.81	अल्प अनुभवी व दीर्घ अनुभवी शिक्षकांच्या व्यवसाय समाधानाची तुलना	119
4.81(A)	दीर्घ अनुभवी शिक्षकांच्या व्यवसाय समाधानाचे मध्यमान व प्रमाण विचलन	119
(B)	अल्प अनुभवी शिक्षकांच्या व्यवसाय समाधानाचे मध्यमान व प्रमाण विचलन	120
4.82	अल्प व दीर्घ अनुभवी शिक्षकांच्या अध्यापन परिणामकारकतेची तुलना	122
4.82(A)	दीर्घ अनुभवी शिक्षकांच्या अध्यापन परिणामकारकतेचे मध्यमान व प्रमाण विचलन	123
(B)	अल्प अनुभवी शिक्षकांच्या अध्यापन परिणामकारकतेचे मध्यमान व प्रमाण विचलन	124

5	सारांश, निष्कर्ष व शिफारशी	128
5.1	सारांश	128
5.2	निष्कर्ष	134
5.3	शिफारशी	136
5.4	पुढील संशोधनासाठी शिफारशी	137
	संदर्भ ग्रंथ सूची	138
	परिशिष्टे	
1	मुख्याध्यापकांना विनंतीपत्र	143
2	विनंती पत्र, शिक्षकांचे व्यवसाय समाधान चाचणी आणि शिक्षकांची परिणामकारकता चाचणी	144
3	Revised Manual of Job Satisfaction Questionnaire	154
4	Revised Manual of Teacher Effectiveness Scale	162
5	निवडलेल्या शाळांची यादी	171
6	प्रतिसादक शिक्षकांची यादी	173